

SVÄTÍ CYRIL A METOD V STREDOVEKÝCH MISÁLOCH. ČASŤ PRVÁ¹

Saints Cyril and Methodius in Medieval Missals. Part One

Eduard Lazorík

DOI: 10.17846/CL.2025.18.2.90-103

Abstract: LAZORÍK, Eduard. *Saints Cyril and Methodius in Medieval Missals, Part One*. This article examines the transformations of the Mass formulary for the feast of Saints Cyril and Methodius in the Diocese of Olomouc. Established in 1349 by Bishop John VII Volek in the synodal statutes, the feast's dissemination was initially slow, with its formulary appearing in only one mid-fourteenth-century missal. The formulary's author primarily drew upon texts for the feast of Saint Remigius. However, subsequent liturgical books did not adopt this form of the office. A different set of texts, including prayers specifically composed for the feast of Saints Cyril and Methodius, appears in the Missal of Sister Anežka, dating from between 1378 and 1385. Another variant of the formulary was established by the Olomouc Rubric, written in 1378, which Bishop John of Neumarkt (Ján ze Středy) ordered to be observed by all churches in the Diocese of Olomouc. However, it was only implemented in Brno from the 1380s until the second decade of the 15th century. The missals preserved in the library of the Metropolitan Chapter in Olomouc only partially follow this Rubric, incorporating prayers from the Missal of Sister Anežka. This Olomouc formulary spread to Brno in the 1430s and is also attested in the oldest printed missal of the diocese dated 1488.

Keywords: *Cyril, Methodius, Middle Ages, Liturgy, Mass, Missal, Moravia, Olomouc, Brno*

Podnetom k tomuto výskumu bolo objavenie zlomku misála z prvej polovice 15. storočia s takmer celým formulárom omše pre sviatok svätých Cyrila a Metoda. Fragment tvorí prednú predsádku rukopisu *Speculum sanctorale* pochádzajúceho z mikulovskej dietrichsteinskej knižnice. Dnes je uložený v Moravskej zemskej knižnici.² Porovnávanie zlomku s ďalšími misálmi poukázalo na prekvapivo veľkú diverzitu textov pre cyrilo-metodskú omšu. Zároveň sa v liturgikách ukazuje rôznorodosť chápania ich kultu. Niektoré misály zdôrazňujú ich úlohu ako patrónov a niektoré toto označenie obchádzajú. Rozsiahla literatúra, analyzujúca najrôznejšie aspekty života solún-ských bratov a následnej tradície a kultu, tieto zvláštnosti takmer nereflektuje. Autori predovšetkým stavali na diplomatických a naratívnych prameňoch, pričom komplexný výskum liturgických kníh, ktorý by poukázal, ako sa deklarovaný kult preniesol do praktického bohoslužobného života, zatiaľ chýba. Ani táto štúdia problematiku nevyčerpá. Kvôli množstvu prameňov sa zameriava len na omšové formuláre a nenárokuje si na úplnosť. Ako pramene slúžia všetky dohľadané

¹ The paper was funded by the Institutional support for long term conceptual development of a research organization (The Moravian Library) by the Czech Ministry of Culture.

² MZK, sign. Mk-0000.005.

digitalizované misály s cyrilo-metodským formulářem.³ Z nedigitalizovaných zbírek boli preskúmané rukopisy z knižnice Fary svätého Jakuba v Brne⁴ a kódexy z knižnice Metropolitnej kapituly v Olomouci.⁵ Do analýzy boli zahrnuté aj neskorostredoveké tlačené misály Pražskej arcidiecézy a Olomouckej diecézy. Ku graduálom bolo prihladané len zriedkavo, pretože neobsahujú úplný formulár. Aj napriek zúženiu problematiky bolo nutné článok rozdeliť na dve časti. Prvá sa zameria na počiatky kultu a situáciu v Olomouckej diecéze a druhá na Litomyšlskú diecézu, Pražské arcibiskupstvo a širší kontext slávania sviatku.

Štúdiom liturgických kníh s formulárom k svätým Cyrilovi a Metodovi sa podrobne zaoberal Dušan Řezanina (1983 – 1986). Detailne popisuje jednotlivé rukopisy, všima si ich formuláre, avšak nevytvára z pozorovaní žiadne uzávery týkajúce sa liturgickej tradície. Jednotlivé knihy študuje najmä z dôvodu snahy odhaliť počiatky slávania sviatku Cyrila a Metoda. Článok Mareka Stawského (2016, 3-20) analyzuje liturgické texty v niektorých českých a poľských kódexoch a zdôrazňuje ich prepojenia, avšak opomína rozmanitosť formulárov.

Cieľom príspevku bude zosumarizovať postupný vývoj omšového formulára, ktorý sa nedá vtesnať do jednej postupne sa meniacej línie. Ukazuje sa totiž, že predovšetkým v Čechách v rovnakom čase a niekedy aj v blízkom geografickom priestore koexistovali odlišné omšové texty. Situácia sa stabilizovala až na konci 15. storočia so vznikom tlačných misálov.

Počiatky kultu

Cyril a Metod boli v latinskej liturgii úplne zabudnutí až do 14. storočia. Hoci naratívne prameňne spomínali ich existenciu, v liturgickom živote cirkvi nehrali významnejšiu rolu, čo je možné tvrdiť na základe neexistencie bohoslužobných textov alebo patrocínií, ktoré by sa k nim viazali. Výnimkou by mohli byť cyrilo-metodské legendy, ktoré sa mohli čítať v zhromaždeniach, no ich jednoznačné využitie v liturgii hodín je badateľné až od polovice 14. storočia (Kalhous 2014, 104). Situáciu, zdá sa, zmenil až Karol IV. Ešte ako moravský markgróf sa rozhodol, že v Prahe založí kláštor, kde bude slúžená slovanská bohoslužba. Pápež Klement VI. v liste pražskému arcibiskupovi Arnoštovi z Pardubic z 9. mája 1346 Karolov nápad schválil (MVB I 1903, č. 653). O rok neskôr 21. 11. 1347 Karol IV. už ako český kráľ založil samotný kláštor a daroval mu majetky, pričom stanovil, že konvent vyrastie na mieste vtedajšieho farského kostola svätého Kozmu a Damiána v Novom Meste Pražskom a jeho chrám má byť zasvätený Panne Márii, Hieronýmovi, Cyrilovi, Metodovi, Vojtechovi a Prokopovi ako patrónom Kráľovstva českého (RBM V/I. 1957, č. 257). Tú istú formuláciu potvrdzuje o rok neskôr (14. 12. 1348) aj Arnošt z Pardubic v jeho zakladacej listine (RBM V/II. 1960, č. 521). Solúnski bratia sa tak náhle z pozície, keď neboli nijako liturgicky pripomínaní, stali patrónmi Českého kráľovstva.

O motiváciách Karola IV. sa možno len domnievať, keďže v písomnostiach nie sú objasnené. Dva roky po zakladacej listine Emauzského kláštora sa olomoucký biskup Ján VII. Volek rozhodol ustanoviť ich sviatok pre svoju diecézu. Urobil tak prostredníctvom synodálnych štatútov datovaných Pavlom Krafom do roku 1349 (2014, 277-313). Ich jedenásty článok s názvom *De reliquiis et veneracione sanctorum* si všima sviatky svätého Kristína a svätej Korduly a okrem nich sa zameriava na svätých Cyrila a Metoda. Kvetnato opisuje ich kristianizačné zásluhy na území Olomouckej diecézy a udeľuje im tituly: vyznávači, biskupi, otcovia, apoštoli a naši patróni. Zároveň ustanovuje ich sviatok, pričom ho nariaďuje sláviť 9. marca. Biskup podporil ich pripomínanie si udelením

³ Pochádzajú z Čiech a Moravy, kde bol kult počas stredoveku rozšírený. Z Uhorska sa nezachoval ani jeden omšový formulár a poľské pramene sú zhodnotené podľa článku Mareka Stawského (2016, 3-20).

⁴ Uložené v AMB vo fonde Svatojakubská knihovna (V2), ďalej v texte bude len signatúra rukopisov.

⁵ Knižnica je uložená v ZAO-O, pričom rukopisy sú značené v úvode značkou CO.

štyridsaťdňových odpustkov. Jeho motiváciu sa však z nariadenia nedozvieme. Rovnako ani nie je jasné, prečo bol ako deň oslavy zvolený práve 9. marec, ktorý sa nakoniec používal až do roku 1863. Nebude však náhodné, že označenie Cyrila a Metoda ako zemských patrónov sa znena-zdajky vyskytuje v prameňoch vydaných Karolom IV. a Jána VII. Volka, ktorí sa dobre poznali a spolupracovali.⁶ V závere 40. rokov 14. storočia sa tak rozhodli zaviesť kult bratov označených ako moravských kristianizátorov.

Okrem zmienky v jedenástom článku sa ich mená objavujú vo Volkových synodálnych štatútoch ešte raz. Jeden opis štatútov⁷ ich spomína aj v štvrtom článku *De festis celebrandis* vypočítavajúcom všetky sviatky, počas ktorých sa mali laici Olomouckej diecézy zdržať práce. V ostatných opisoch sa už nenachádza, preto o ich pôvodnom zaradení do tohto zoznamu možno pochybovať. Navyše sviatky sú zapísané presne v poradí podľa cirkevného roka, pričom zmienený rukopis zaraďuje sviatok Cyrila a Metoda spolu s Kordulou, Ludmilou, Prenesením svätého Václava a Prokopom až na záver výpočtu mimo pozíciu, ktorá by im mala náležať. Rukopis tak dokumentuje až neskoršie povýšenie pripomienky týchto svätcov k najvýznamnejším sviatkom počas roka.

V rovnakom roku, ako boli vydané synodálne štatúty Olomouckej diecézy, boli na pražskej synode odohrávajúcej sa 11. a 12. 11. 1349 publikované aj provinciálne štatúty Arnošta z Pardubic. Ich 55. článok obsahuje podobný zoznam sviatkov zaväzujúcich k oddychu od fyzickej práce. Je síce rozsiahlejší ako olomoucký, no nezaznamenáva Cyrila a Metoda a ani ďalšie články provinciálnych štatútov tak nečinia. V Pražskej arcidiecéze sa tak v polovici 14. storočia ešte bratia nepripomínali oficiálnym sviatkom.

Misál ZAO-O, sign. CO 138

Olomoucké štatúty síce podporujú liturgické slávenie Cyrila a Metoda, no z obdobia tesne po ich vyhlásení, čiže z tretej štvrtiny 14. storočia sa dochoval len jeden misál, ktorý obsahuje ich mená,⁸ čo kontrastuje so situáciou v liturgických knihách 15. storočia, keď je ich formulár bežný.⁹ Ich pripomienka sa ani nezvykla pripisovať do starších kníh ako z polovice 14. storočia. Zdá sa teda, že sviatok sa v prvých rokoch po svojom vyhlásení presadzoval len veľmi pomaly. Samotný kódex CO 138 je aj v časti literatúry vnímaný ako pamiatka s najstaršou dochovanou omšou k Cyrilovi a Metodovi (Černý 2020, 228-230). Pavol Černý ho datuje na základe výzdoby do druhej štvrtiny 14. storočia. Písmo rukopisu taktiež potvrdzuje jeho starší pôvod, keď si ešte nenesie znaky

⁶ Ján VII. Volek, Ľavoboček Václava II. mal významné postavenie na dvore Jána Luxemburského aj Karola IV. a zúčastnil sa vojenských a diplomatických výprav, dokonca bol vykonávateľ poslednej vôle Jána Luxemburského (Bobková 2003, 160, 181, 247, 252).

⁷ Celkovo sa synodálne štatúty z roku 1349 zachovali v jedenástich opisoch. Odchylný počet sviatkov sa vyskytuje v kódexe, ktorý je v edícii označený siglou L. (Krafl 2014, 228, 236, 288).

⁸ ZAO-O, Sbíрка rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 138.

⁹ Treba však uviesť, že presná datácia liturgík, pokiaľ čas ich vzniku nie je explicitne zmienený, je komplexnou záležitosťou a výsledkom často nie je jednoznačná odpoveď. Súčasný, stále slabý stav poznania tohto typu rukopisov často ani neumožňuje presnejšie datovanie. Zároveň jednotlivé disciplíny skúmajúce bohoslužobné knihy ako liturgika, muzikológia, kodikológia alebo dejiny umenia prichádzajú k rôznym výsledkom, ktoré sa však nemusia navzájom vylučovať, lebo kódex bol väčšinou živým organizmom a jednotlivé jeho zložky mohli vznikať v rôznych obdobiach a aj počas svojho používania sa menili. Nebolo v silách autora detailne preskúmať datovania všetkých rukopisov použitých v štúdiu, preto väčšina datácií bola prevzatá z najnovších katalógových záznamov k daným knihám. Až hlbší a zároveň aj širší výskum umožní lepšie datovať liturgiká, pretože, ako ukáže aj tento článok, prítomnosť rovnakého mena svätca v kalendári alebo v sanktoráli v rôznych rukopisoch ešte neznamená, že sú podobné a budúci výskum by sa mal ideálne zamerať aj na štúdium formulárov.

výraznej štylizácie rozšírenej v neskorších obdobiach. Zároveň sa v ňom zriedka objaví aj minuskulné „d“, ktoré sa v druhej polovici 14. storočia už nepoužívalo. Avšak na základe prítomnosti sviatkov solúnskych bratov aj svätej Korduly je možné jeho vznik pravdepodobne posunúť do obdobia blízkeho vydaniu olomouckých synodálnych štatútov. Misál sa používal na Morave, keďže podľa Stanislava Červenku zachováva olomouckú liturgickú tradíciu (2003, 56) a podľa Františka Pokorného sú melódie jeho prefácií moravské (1980, 40). Bližšie indicie o mieste používania kódexu sa zatiaľ nepodarilo určiť. Je však zrejme, že slúžil liturgickým účelom ešte aj na začiatku 15. storočia, keď bola do neho vložená zložka s novým omšovým kánonom s ilumináciou Ukrižovania datovanou Pavlom Černým do tohto obdobia.

Za hlbší prieskum by určite stál jeho kalendár. Je jednoznačne písaný hlavným pisárom misálu a jeho porovnanie s výsledkami práce Michala Dragouna (1999, 74-84; 2024, 71-86) poukazuje na jeho ojedinelý charakter, pričom pisár vychádzal z predlohy so značne skreslenými menami.¹⁰ Je jednoznačne bohemikálny a prítomnosť solúnskych bratov a svätého Kristína s bratmi písaných rubrikou zas umiestňuje rukopis na Moravu.

Misál CO 138 zachováva formulár k svätým solúnskym bratom (f. 176v) v podobe, aká sa neobjavuje už v žiadnej knihe, aj keď jednotlivé jej časti našli uplatnenie. Olomoucká synoda z roku 1349 nestanovila žiadne záväzné texty pre omšu k Cyrilovi a Metodovi, a tak jej najstarší tvorca zostavil jej formulár zo známych textov z *commune sanctorum* (tabela 1). Všetky použité spevy sú bežné. Pôvod kolekty sa nepodarilo dohľadať, no zrejme kombinuje prvky z modlitieb označených v *Corpus orationum* číslami 465 a 5408 (CorpO 1992 – 1999).¹¹ Sekreta aj komplenda sú prevzaté z oficiá k svätému Remígiovi, k čomu už dospel Dušan Řezanina (1983, zv. 3, 49). Remígius bol remešským biskupom, ktorý pokrstil kráľa Chlodovika a založil niekoľko ďalších diecéz, čo mu prinieslo titul apoštol Frankov. Podobne Cyril a Metod kristianizovali Veľkú Moravu, vytvorili jej cirkevnú organizáciu a Metod pokrstil Přemyslovca Bořivoja. Jeho potomkovia následne vybudovali České kráľovstvo, rovnako ako Chlodovik vytvoril Franskú ríšu. Remígius formulár je síce rozšírený po celej Európe, no tiež pomerne nestabilný. Najčastejšie použitá epištola, graduálne evanjelium, sekretu, komúnio a komplendu podľa databázy *Usuarium* sa zhoduje s cyrilometodským omšovým formulárom z rukopisu CO 138, pričom do poslednej zmienenej modlitby zakomponoval zostavovateľ formuláru mená oboch solúnskych bratov. Spevy a modlitby mohol veľmi dobre použiť, keďže nezaznamenávajú žiadne konkrétne udalosti z Remígiovoho života. Spevy kladú dôraz na kňazstvo vo večnosti. Alelujový verš z Remígia nemohol byť použitý, keďže sviatok Cyrila a Metoda sa odohrával väčšinou v pôste. Nahradil ho vhodne traktus *Qui seminant*, ktorý sa dá dobre vzťahovať na evanjelizačnú úlohu bratov.

Cyril a Metod ešte v misáli CO 138 nie sú označení ako patróni. Zostavovateľ im dal prívlastky vyznávači a biskupi. Ani vo formulári omše k patrónom (f. 251r) sa ešte neobjavujú. Ako patróni sú zmienení Panna Mária, apoštolí Peter a Pavol, Václav, Vít, Vojtech, z Piatich bratov Benedikt, Matej, Ján, Izák a Ludmila. Práve v úseku Piatich bratov sa nachádza v každej modlitbe razúra. Žiaľ, každá bola spravená precízne, takže pôvodný text sa nedá prečítať. Pravdepodobne sa tam nachádzalo meno svätého Kristína, ktorý v zozname chýba. Je však zvláštne, že on, ako najdôležitejší z Piatich bratov pre Olomouckú diecézu, bol zo zoznamu odstránený.

¹⁰ Napr. výrazné zmeny v mene Polocromii episcopi namiesto Polycarpi alebo aj premenenie sviatku jedného svätca Cyrus Ioannes na Cyri et Iohannis martyrum.

¹¹ Ďalej len CorpO a číslo modlitby. CorpO 465: *Beatorum martyrum pariterque pontificum Cornelii et Cypriani nos, domine, quaesumus, festa tueantur et eorum commendet oratio veneranda atque laetificet.* CorpO 5408: *Sanctorum consessorum tuorum nos, quaesumus, domine, merita tueantur et eorum commendet oratio veneranda.*

Misál sestry Anežky (KNM, sign. XIII B 8)

Chronologicky druhým najstarším misálom s cyrilo-metodským oficiom je tzv. Misál sestry Anežky (KNM, sign. XIII B 8). Pavel Brodský ho datuje do polovice 70. rokov 14. storočia a za jeho iluminátora označuje Majstra Biblie zo Sadskej (2000, 168). Kunsthistorická dátacia sa zhoduje aj s datačnými indíciami získanými z obsahu. V omšovom kánone sa nachádzajú iniciály pápeža „U“, pražského arcibiskupa „I“ a kráľa „W“, ktoré umožňujú rukopis zaradiť do obdobia medzi rokmi 1378 – 1389. Vrchná hranica sa dá ešte znížiť absenciou sviatkov Navštívenia Panny Márie, Panny Márie Snežnej, Očistenia Panny Márie, ktoré boli do pražského kalendára zavedené v roku 1386, resp. 1385 (Dragoun 1999, 74-84). Sviatok Posvätenia pražskej katedrály je ešte zapísaný k 30. 9., čo opäť dokladuje, že misál vznikol pred rok 1385 (Dragoun 1999, 80). Zároveň to potvrdzuje, že misál bol určený pre Pražskú arcidiecézu, čo je aj explicitne zmienené na f. 16r. V akej lokalite sa používal, však nie je známe. Z nápisu oznamujúceho kúpu knihy sestrou Anežkou za 45 kóp bol vytvorený názov kódexu, no zatiaľ sa nikomu nepodarilo určiť, pre aký kostol ho Anežka kúpila.

V kalendáriu je sviatok Cyrila a Metoda zapísaný čiernym atramentom až dvakrát. Raz k 5. 3. a druhýkrát k 9. 3., pričom chybný zápis nie je preškrtnutý. Samotné oficium sa nachádza na f. 208v-209r. Oproti predchádzajúcemu misálu CO 138 je výrazne odlišné (tabela 2). Kľúčovou je zmena kolekty, sekrety aj komplendy. Ani jednu z týchto modlitieb sa nepodarilo dohľadať v *CorpO* a v databáze *Usuarium*, čo znamená, že boli veľmi pravdepodobne vytvorené priamo pre formulár solúnskych bratov. Kolekta dokonca priamo pomenúva ich zásluhy v šírení kresťanstva. Hovorí, že práve cez nich boli ľudia povolaní k viere a označuje ich ako patrónov. Rovnaký titul im je pripisovaný aj v sekrete a komplende, ktorých text je už však všeobecnejší. Tvorca formuláru zvyšné časti liturgie opäť vyberal predovšetkým zo spoločných častí. Aj on zdôraznil kňazskú úlohu bratov. Výberom evanjelia *Vos estis sal terrae* opäť poukázal na dôležitú úlohu Cyrila a Metoda v českých dejinách.

Olomoucká rubrika a jej rozšírenie

V roku 1376 vznikol na popud Jána zo Středy rukopis uvádzajúci záväzné znenie formulárov k liturgii hodín aj k omšiam pre Olomouckú diecézu (Červenka 2003, 46-47). Pôvodný kódex označovaný ako Olomoucká rubrika sa dodnes zachoval.¹² Biskupovo odôvodnenie jeho vydania sa nachádza na f. 1r-1v, 52v-53r a 93v-94r. Ján zo Středy v ňom píše, že v jeho diecéze nepanuje zhoda v liturgických sláveniach, a preto poveril olomouckých kanonikov revíziou liturgie. Rukopis CO 15 je výsledkom ich práce. Sú v ňom rozpísané všetky slávenia liturgie hodín aj omší, ktorých podoba sa stala pre kňazov Olomouckej diecézy záväzná. Biskupovo nariadenie je datované do 7. 1. 1376 a stanovuje v ňom, že do šiestich mesiacov si Rubriku musí kúpiť každý kostol Olomouckej diecézy.

V Rubrike sa nachádza oficiový aj omšový formulár k sviatku Cyrila a Metoda.¹³ Druhý zmienený nájdeme na f. 80v. Je síce neúplný, no aj tak je viditeľne odlišný od oboch vyššie zmienených (tabela 3). Spájajú ich najmä spevy z *commune*. Rubrika používa kolekту *Concede, quaesumus, omnipotens Deus*, ktorá sa podľa *CorpO* používa v celej Európe hlavne pre sviatok svätého Felixa z Noly (Felix in Pincis). Jeho spojitost s Cyrilom a Metodom nie je jasná, i keď kolekta je zriedkavo zaznamenaná aj pri menách ako Germanus, Vedastus a Bavo oslavovaných spolu s Remígiom. Rubrika používa pre evanjelium text z Lukáša *Sint lumbi vestri* objavujúci sa už v CO 138. Novotou je ofertórium *Laetamini in Domino*, ktoré je však veľmi rozšírené v iných sviatkoch. Rubrika

¹² CO 15. Odpisy: CO 136; CO 492; AMB 33/71.

¹³ V rukopise CO 15 a AMB 33/71 sú uvedené v rovnakom znení.

neuvádza pri žiadnej festivite sekretu ani komplendu, čo by mohlo znamenať, že pri týchto úsekoch mali zostavovatelia misálov voľnú ruku. Formulár uvedený v Rubrike upúšťa od vznešených označení bratov uvedených v synodálnych štatútoch z roku 1349. V rubrike pred omšovým oficiom je napísané len ich meno a do kolekty sa vkladal len prívlastok svätých vyznávačov.

Na príklade všetkých troch liturgík sa ukazuje, že v období prvých desaťročí po ustanovení sviatku Cyrila a Metoda, nebolo vôbec jasné, aký formulár pre neho používať a aká veľká úcta bratom prináleží. V misáloch tretej štvrtiny 14. storočia sa formulár vôbec neobjavuje, čo je možno spôsobené práve nejasnosťou, aký formulár pre neho použiť. Výskyt kolekty *Concede* v Rubrike naznačuje, že tvorcovia olomouckej liturgie ešte nepoznali originálne cyrilo-metodské modlitby zaznamenané v Misáli sestry Anežky, pretože inak by ich pravdepodobne použili. Ich vznik teda možno datovať do obdobia medzi rokom vydania Rubriky a rokom, pred ktorým musel Misál vzniknúť (1376 – 1378/1384).

Cyrilo-metodský formulár z Olomouckej rubriky si v diecéze našiel uplatnenie, ale nie také široké, ako by sa dalo predpokladať na základe listu Jána ze Středy, ktorým bol vyhlásený. Zatiaľ sa podarilo identifikovať jeho použitie len v kódexoch z brnianskych kostolov. Nachádza sa vo väčšine tamojších misálov z Fary svätého Jakuba, v jedinom zachovanom misáli z Kapituly svätých Petra a Pavla a z augustiniánskeho Kláštora svätého Tomáša. Až na jednu neskorú výnimku pochádzajú všetky z obdobia od poslednej štvrtiny 14. storočia do druhého desaťročia 15. storočia. Potom sa podľa zachovaných prameňov Rubrika v Brne prestala používať.

V Rubrike neudaná sekreta a komplenda je v takmer všetkých brnianskych rukopisoch (okrem 4/13) doplnená rovnakým spôsobom. Ako sekreta bola použitá modlitba *Hostias tibi, Domine, pro commemoratione sanctorum confessorum tuorum Cyrilli et Metodii offerimus, suppliciter deprecantes, ut, sicut illi praeuisti sacrae fidei claritatem, sic nobis indulgentiam largiaris et pacem.* (CorpO 3000). Podľa CorpO a databázy *Usuarium* je jej výskyt celoeurópsky. Používa sa predovšetkým pre sviatky svätého Apolinára, ale aj už zmieneného Felixa z Noly a niekoľko ďalších svätých vyznávačov a často aj biskupov. Komplenda *Quaesumus, Domine, salutaribus misteriis repleti, ut quorum sollempnia colimus,¹⁴ eorum orationibus adiuvemur.* (CorpO 4850) je omnoho používannejšia a opäť sa vyskytuje aj pri Felixovom sviatku.

Misály z brnianskej Fary svätého Jakuba dokazujú, že miestni kňazi poslúchli nariadenie svojho biskupa. Až deväť liturgík napísaných v období po vydaní Rubriky obsahuje formulár, ktorý nariadila.¹⁵ Vo farskej knižnici sa dochoval aj odpis Rubriky z roku 1392.¹⁶ Sviatok Cyrila a Metoda sa však v Brne určite slávil ešte pred týmto rokom. Z tamojších kostolov sa zachovali dva misály, ktoré možno datovať do obdobia po vydaní Rubriky a pred zavedením sviatku Navštívenia Panny Márie v roku 1386. Oba misály už majú formulár k solúnskym bratom. Ako prvý bol napísaný pravdepodobne rukopis 4/13. Ešte totiž nemá doplnenú sekretu a komplendu, čo svedčí, že vznikol krátko po vydaní Rubriky, keď ešte nebolo jasné, aké modlitby budú používané. Jeho formulár na tomto mieste odkazuje len na spoločné časti pre viacerých vyznávačov. Na príslušnom mieste v misáli (f. 212v) sa nachádza sekreta *Sacrificium tibi Domine* (CorpO 5234) a komplenda *Tua sancta sumentes, quaesumus, Domine, Deus noster, ut beati N confessoris tui atque pontificis foveant nos continuata praesidia.*¹⁷ Takáto všeobecná voľba sa však neujala a nedokumentuje ju už žiadny misál.

¹⁴ CorpO tu má *celebramus*, pričom použitie slova *colimus* nie je v edícii evidované.

¹⁵ AMB 15 (222r), 1/10 (293v), 2/16 (227r), 4/13 (165v), 9/12 (225v), 10/8 (214v), 11/21 (188v), 12/23 (177v), 13/19 (173v).

¹⁶ AMB 33/71. Omša k Cyrilovi a Metodovi (80r) je v nej uvedená rovnakým spôsobom ako v pôvodine.

¹⁷ Modlitba založená na CorpO 5966, no upravená, pričom v CorpO sa daná varianta nenachádza.

V poradí druhý najstarší brniansky misál s omšou k solúnskym bratom pochádza z augustiniánskeho Kláštora svätého Tomáša,¹⁸ čo ukazuje, že augustiniáni eremiti preberali diecéznu liturgiu veľmi pohotovo. Misál ešte tiež nemá v kalendári sviatok Navštívenia Panny Márie. Formulár na f. 227r už obsahuje doplnené modlitby *Hostias tibi, Domine* a *Quaesumus, Domine, salutaribus*, ktoré sa následne objavujú vo všetkých ďalších brnianskych misáloch nadväzujúcich na Olomouckú rubriku.

Jej dodržiavanie vo formulári pripomínajúcom solúnskych bratov môžeme kontinuálne sledovať cez 90. roky 14. storočia v misáli 9/12 a v doplnku k misálu 1/10 pôvodne patriacemu brnianskej Kapitule svätých Petra a Pavla. Dodržiaval sa aj na prelome 14. a 15. storočia, kedy vznikol misál 15, kde sa sviatok Navštívenia už objavuje, ale zároveň chýba sv. Longin zavedený pre Olomouckú diecézu na synode v roku 1413 (Krafl 2014, 324-325). Ďalšia vlna tvorby misálov pre Kostol svätého Jakuba sa datuje do druhého desaťročia 15. storočia, keď vznikli štyri rukopisy (10/8, 11/21, 12/23, 13/19). Všetky taktiež dodržiavajú Olomouckú rubriku. Po tejto skupine sa formulár z Rubriky objavil až v kódexe 2/16. Bol napísaný niekedy po roku 1476, keďže obsahuje formulár k sviatku Nepoškvrneného počatia Panny Márie zavedený v tomto čase pápežom Sixtom IV. (Dostál 1926, 87-88). Napriek niektorým novotám obsahuje veľké množstvo konzervatívnych prvkov siahajúcich až do obdobia pred Olomouckou rubrikou (Pokorný – Červenka 2014, 356-357). Aj cyrilo-metodský formulár zapísaný podľa Rubriky bol v danom období už archaizmom a brnianske liturgiká druhej polovice 15. storočia si osvojili iné texty.

V menovaných misáloch nájdeme Cyrila a Metoda aj v kalendároch. Väčšinou sú zapísaní čiernym atramentom bez akéhokoľvek titulu alebo s jednoduchým označením vyznávači. Červenou farbou sú zaznačení jedine v misáloch 10/8 a 15. V poslednom zmienenom majú aj titul biskupov. V neskorom misáli 2/16 sú síce zapísaní len čiernym atramentom, no pisár ich označil ako patrónov.

O zaradení solúnskych bratov medzi zemských patrónov Moravy svedčia takmer všetky formuláre votívnych omší k patrónom (*De patronis*) v brnianskych misáloch. V rukopisoch nadväzujúcich na Olomouckú rubriku sa ich mená objavujú v kolekte.¹⁹ V sekrete a komplende sú prekvapivo vynechaní, aj keď mená ostatných patrónov sa v nich nachádzajú, čo opäť poukazuje na zvláštnu povahu cyrilo-metodského sviatku. Výnimočne sa meno svätcov neobjavuje v kolekte augustiniánskeho misála a ani v misáli 9/12.

Olomoucký formulár

Podľa skúmaných misálov sa zdá, že formulár pre omšu k Cyrilovi a Metodovi uvedený v Olomouckej rubrike sa neuplatnil veľmi široko. Zachované rukopisy mimo Brna totiž dokumentujú odlišný výber textov už od konca 14. storočia. Je prekvapivé, že ani rukopisy olomouckej katedrály nerešpektujú Rubriku. Dokonca sa nedochoval žiadny misál z biskupského sídla, ktorý by pri cyrilo-metodskej omši prebral normatívne zavedené texty. V centre diecézy sa uplatnil formulár nadväzujúci na Misál sestry Anežky, ktorý nakoniec úplne zatienil Olomouckú rubriku. Bol zatiaľ odhalený v 22 rukopisných kódexoch a bol využitý aj v prvom tlačennom misáli Olomouckej diecézy. Kvôli jeho rozšíreniu na území Olomouckej diecézy bol nazvaný v tomto článku ako olomoucký formulár.

¹⁸ MZK, A-0000.012 (227r).

¹⁹ Mená patrónov sú väčšinou uvedené v nasledujúcom poradí: *Wenczeslai, Viti, Adalberti, Procopii, Cristini, Benedicti, Mathei, Iohannis atque Ysaac, Cyrilli et Metudii, nec non sanctae Ludmillae, sanctaeque Cordulae*.

Najstarším misálom, ktorý ho dokumentuje je Misál pisára Štefana²⁰ datovaný na základe svojej výzdoby do obdobia okolo roku 1400 (Černý 2020, 591-596). Možno sa používal v olomouckej Katedrále svätého Václava, pretože rozsiahle rubriky Svätého týždňa zmieňujú úlohy pre biskupa aj pre kanonikov. Zároveň na záver prefácií (f. 125v) pisár Štefan dodal kolofón, kde menuje sám seba a aj to, že ich prepísal podľa zvyklostí Olomouckej diecézy, čo je prekvapivé tvrdenie, keďže minimálne v prípade sviatku Cyrila a Metoda sa od nej odkláňa. Formulár k solúnskym bratom (f. 211r) nerobí z hľadiska spevov a čítaní žiadnu zmenu oproti Olomouckej rubrike, ktorú bez zmeny prijal (tabela 4). Je to viditeľné predovšetkým pri ofertóriu *Laetamini in Domino*, ktoré sa nenachádza v misáli CO 138 a ani v Misáli sestry Anežky. Pri evanjeliom čítaní nepoužíva úsek z Matúšovej piatej kapitoly *Vos estis sal terrae*, ale prikláňa sa k úryvku z Lukáša *Sint lumbi vestri* použitom v Rubrike aj v misáli CO 138. Kľúčové však je, že zostavovateľ použil pre kolekту, sekretu a komplendu nové, cyrilo-metodské modlitby známe z Misálu sestry Anežky a ponechal ich v rovnakej podobe. Pravdepodobne kvôli tejto prispôbenosti textov priamo na svätcov sa olomoucký formulár stal obľúbeným a vytlačil všeobecný formulár Olomouckej rubriky. Nájdeme ho bez výnimky vo všetkých mladších olomouckých rukopisoch v takmer nezmenenej podobe.

Pri rukopisoch s olomouckým formulárom nastala zmena aj vo votívnej omši k patrónom. Cyril a Metod sú už zmieňovaní aj v sekrete a komplende na rozdiel od vyššie popísaných brnianskych misálov. Zdá sa teda, že až v tomto formulári boli úplne prijatí do zoznamu moravských patrónov. V Misáli Jána z Bludova (CO 45) je ich význam pre objednávateľa špeciálne zvýraznený aj ich vyobrazením umiestneným pred text omše (f. 244v). Na iluminácii sú namaľovaní ako dvaja svätí biskupi s berlami, mitrami a knihami. Toto ich najstaršie zobrazenie v kódexoch sa zopakovalo až v tlačенých misáloch.²¹

Olomoucký formulár sa objavil v Brne prvýkrát v 30. rokoch 15. storočia. Z tohto obdobia sa v svätjakubskej knižnici dochovali dva misály vykazujúce príklon k uhorskej liturgickej tradícii. Starší z nich (7) dával František Pokorný na začiatok cisárskej vlády Žigmunda Luxemburského podľa zmienky o cisárovi v Exsultete (Pokorný – Červenka 2014, 344). Kódex obsahuje prekvapivo dva zvláštne cyrilo-metodské formuláre nezapaďajúce do žiadnej liturgickej tradície (f. 173v a 217r). Hoci sa v kalendári solúnski bratia nachádzajú pri 9. marci, tak v sanktoráli sú umiestnení správne po Prenesení svätého Václava (4. 3.), ale pred svätou Perpetuou a Felicitou aj svätým Tomášom Akvinským (oba sviatky 7. 3.). Druhýkrát sú v sanktoráli misála zapísaní po sviatku svätého Martina a Menneho (oba 11. 11.) a pred Piatimi bratmi (12. 11.) už bez opory v kalendári. V žiadnej ďalšej knihe sa nenašla analógia k takejto situácii. Druhý formulár je taktiež úplne výnimočný. Z predstavených textov preberá jedine kolekту z Olomouckej rubriky, ktorú významnejšie rozširuje,²² no formulár je všeobecný, dokonca časti po epištole preberá z nasledujúceho sviatku Piatich bratov. Dôvod prítomnosti druhého sviatku k Cyrilovi a Metodovi nie je známy. Nevysvetľujú to ani uhorské liturgické knihy, z ktorých výrazne čerpá misál 7. Sviatok solúnskych bratov sa v niektorých z nich nachádza len v kalendároch, a to k 8. 3. alebo 9. 3. (Marsina 2004, 154-161).²³ Marcový formulár už obsahuje modlitby známe z Misálu sestry Anežky avšak s menšími zmenami. Kolekta začína slovom *piissime* a komplenda zas mení úvodné slovo *pasti* na *sacrati*.

²⁰ VKOL, M III 6.

²¹ V bohato zdobenom pražskom misáli z roku 1522 sú zobrazení ako biskupi nesúci kostol (f. 219).

²² Získava takúto podobu: *Concede, quaesumus, omnipotens Deus, ut ad meliorem vitam sanctorum confessorum tuorum Cyrilli et Metudii exempla nos provocent, quatenus, pro eorum interventione ad illam perveniamus hereditatem, in qua idem felices sanctorum cecibus aggregati tuae semper maiestatis perfruimus in effabili claritate.*

²³ Marsina uvádza dva misály uložené v Széchenyiho národnej knižnici Clmae 92 (Spišský misál) a Clmae 218 (Bratislavský misál E). Ďalší záznam v kalendári sa nachádza aj v košickom misáli uloženom v knižnici Batthyaneum R I 23. Sviatok je tu umiestnený k 8. 3.

Ako evanjelium bolo zvolené čítanie *Vos estis sal terrae*. Spevy sú tiež iné ako v ostatných zmienených misáloch. Rovnaká kombinácia textov sa nachádza jedine v o polstoročie mladšom misáli DG III 20 zo Strahovskej knižnice používanom jednoznačne v Čechách.

Olomoucký formulár sa v brnianskych rukopisoch objavuje až v misáli 6, ktorý vznikol krátko pred rokom 1435, keď ho Kostolu svätého Jakuba daroval Nicolaus Iohannis. Aj on zachováva niektoré uhorské prvky ako výskyt sviatkov svätého Štefana kráľa, jeho syna Imricha a ďalšieho svätého uhorského kráľa Ladislava. Cyril a Metod sa však v sanktoráli objavujú už len vo zvyčajnom marcovom termíne (f. 172v) a ich formulár je olomoucký s jednou malou odchýlkou. Kolekta nezačína slovom *piissime*, ale *mitissime*. Tri misály z Brna vzniknuté v mladšom období používajú tiež olomoucký formulár a vždy bezchybne.²⁴

Všetky brnianske misály s olomouckým formulárom zmieňujú solúnskych bratov vo votívnej omši k patrónom vo všetkých troch modlitbách, nielen v kolekte, ako to bolo v rukopisoch ríadiacich sa Olomouckou rubrikou. Zároveň v kalendároch sú až na misál 6 vždy zapísaní červeným atramentom, čo značí, že olomoucký formulár prikladal ich sviatku väčší význam.

V závere 15. storočia pristúpila väčšina diecéz k vydaniu svojich liturgických kníh tlačou. Bola to pre nich príležitosť zredigovať vlastnú liturgickú tradíciu, ktorá sa následne mohla vďaka zmene techniky výroby knihy masovo a bezchybne šíriť do farností. Olomoucké biskupstvo vydalo svoj misál tlačou v Bambergu v roku 1488 v celkovom náklade 420 exemplárov (Boldan 2018, 112). Na jeho začiatku je umiestnené nariadenie vtedajšieho biskupa administrátora Jána Filipca s podobným obsahom ako sa nachádza v texte Jána ze Středy v Olomouckej rubrike. Filipec konštatuje, že liturgické rukopisy sú často poškodené, obsahujú chyby a sú odlišné od Rubriky. Preto sa rozhodol nechať vytlačiť misál zo skorigovaných kódexov a prikazuje, aby sa používal namiesto starých kníh. Inkunábula tak slúžila ako aktualizovaná forma Rubriky, teda ako záväzná forma liturgických slávení pre celú diecézu. Omša k Cyrilovi a Metodovi je v nej uvedená vo verzii olomouckého formulára bez akejkoľvek zmeny, čím sa stredoveký formulár zakonzervoval až do po-tridentského obdobia.

REFERENCES

Primary sources

- AMB, f. V2, sign. 6.
- AMB, f. V2, sign. 7.
- AMB, f. V2, sign. 15.
- AMB, f. V2, sign. 17.
- AMB, f. V2, sign. 1/10.
- AMB, f. V2, sign. 2/16.
- AMB, f. V2, sign. 3/20.
- AMB, f. V2, sign. 4/13.
- AMB, f. V2, sign. 5/9.
- AMB, f. V2, sign. 8/14.
- AMB, f. V2, sign. 9/12.
- AMB, f. V2, sign. 10/8.
- AMB, f. V2, sign. 11/21.

²⁴ 5/9 (f. 177v), 3/20 (f. 239r), 17 (f. 208v).

- AMB, f. V2, sign. 12/23.
 AMB, f. V2, sign. 13/19.
 AMB, f. V2, sign. 33/71.
 KNM, sign. XIII B 8.
 Královská kanonie premonstrátů na Strahově, sign. DG III 20.
 MZK, sign. A-0000.012.
 MZK, sign. Mk-0000.005.
 VKOL, sign. M III 6.
 VKOL, sign. M III 7.
 VKOL, sign. M III 8.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 1.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 15.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 45.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 50.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 81.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 132.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 137.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 138.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 260.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 275.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 278.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 296.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 355.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 586.
 ZAO-O, f. Sbírka rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc, sign. CO 636.
Corpo I-XI. 1992 – 1999. Wallant, Bertrandus Coppieters't – Moeller, Eugenius – Clément, Ioannes Maria (eds.). *Corpus orationum. I-XI. Corpus christianorum CLX.* Turnhout.
Krafl, Pavel. 2014. Synody a statuta olomoucké diecéze období středověku. Praha.
MVB I. 1903. Klicman, Ladislav (ed.). *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia.* Tomus I. *Acta Clementis VI.: pontificis Romani, 1342 – 1352.* Praha.
RBM V/I. 1957. RYNEŠOVÁ, Blažena – SPĚVÁČEK, Jiří (eds.). *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars V. Fasciculus I. 1346 – 1355.* Praha.
RBM V/II. 1960. RYNEŠOVÁ, Blažena – SPĚVÁČEK, Jiří (eds.). *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars V. Fasciculus II. 1348– 1350.* Praha.
The Slovak Early Music Database - Cantus Planus in Slovakia. The Slovak Early Music Database – Cantus Planus in Slovakia. <https://cantus.sk>.
Usuarium. A Digital Library and Database for the Study of Latin Liturgical History in the Middle Ages and Early Modern Period. <https://usuarium.elte.hu/>.

Secondary sources

- Bobková, Lenka. 2003.* Velké dějiny zemí Koruny české. Zvázok. IVa (1310 – 1402). Praha.
Boldan, Kamil. 2018. Počátek českého knihtisku. Praha.
Brodský, Pavel. 2000. Katalog iluminovaných rukopisů Knihovny Národního muzea v Praze. Praha.
Černý, Pavol. 2020. Středověké a raně novověké iluminované rukopisy ve sbírkách Olomouce a Kroměříže. Olomouc.

- Červenka, Stanislav. 2003. Prameny k dějinám hudby v olomoucké katedrále ve 13. a 14. století. Rukopisy mešního obsahu. In Vičarová, Eva (ed.). *Hudba v Olomouci. Historie a současnost I.* In honorem Pavel Čotek. Olomouc, 46-56.
- Dostál, Eugen. 1926. Iluminované rukopisy svatojakubské knihovny v Brně. Brno.
- Dragoun, Michal. 1999. Kalendáře liturgických rukopisů jako datační pomůcka. In *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska*. Brno, 74-84.
- Dragoun, Michal. 2024. Kalendáře moravských liturgických rukopisů. In Bar, Přemysl et al. (eds.). *Moc inkoustu. Středověká knižní kultura na Moravě*. Brno, 71-86.
- Kalhous, David. 2014. Vrcholně středověká tradice o Velké Moravě – K instrumentalizaci historické tradice. In Vepřek, Miroslav (ed.). *Velká Morava a velkomoravská staroslověnština*. Olomouc, 90-120.
- Marsina, Richard. 2004. Cyrilometodská tradícia na Slovensku. In *Studia historica Tyrnaviensia IV*, 154-161.
- Pokorný, František. 1980. Mährens Musik in Mittelalter. In *Hudební věda XVII*, 36-52.
- Pokorný, František – Červenka, Stanislav (ed.). 2014. Chronologie brněnských misálů sv. Jakuba, rukopisů v Archivu města Brna. In *Brno v minulosti a dnes XXVII*, 313-369.
- Stawski, Marek. 2016. Mezi Krakovem a Prahou. Kult sv. Cyrila a Metoděje v obou církevních provinciích ve svědectví liturgických textů. In *Časopis Matice Moravské CXXXV/1*, 3-20.
- Řezanina, Dušan. 1983 – 1986. K problematice kultu sv. Cyrila a Metoděje v období Lucemburků. *Zvázok I-X*. [Praha].

Zoznam skratiek / List of abbreviations

- AMB = Archiv města Brna
KNM = Knihovna Národního muzea
MZK = Moravská zemská knihovna
NK ČR = Národní knihovna České republiky
VKOL = Vědecká knihovna Olomouc
ZAO-O = Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Prílohy / Appendix

Tabela 1 Omšový formulár z misála ZAO-O, sign. CO 138 / Mass formulary from the missal ZAO-O, shelfmark CO 138

Introit a verš	Sacerdotes ejus induant salutare et sancti ejus exsultatione exsultabunt. (g02264) ²⁵ Memento Domine David et omnis mansuetudinis ejus. (g02264a)
Kolekta	Sanctorum confessorum tuorum atque pontificum Cyrilli et Metudii, nos, quaesumus, Domine, festa tueantur et eorum commendet oratio veneranda.
Epištola	Plures facti sunt sacerdotes* (Heb 7,23–27)
Graduále a verš	Sacerdotes ejus induant salutare et sancti ejus exsultatione exsultabunt (g01339) Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo. (g01339a)
Traktus	Qui seminant* (g01314)
Evanjelium	Sint lumbi vestri praecincti* (L 12,35–40)
Ofertórium	Exsultabunt sancti in gloria, laetabuntur in cubilibus suis exsultationes Dei in faucibus eorum. (g01323)
Sekreta	Preces nostras, quaesumus, Domine, et tuorum propitius respice oblationes fidelium, ut tibi gratae sint in tuorum festivitate sanctorum et nobis conferant tuae propitiationis auxilium. (CorpO 4606c)
Komúnio	Ego vos elegi* (g00225)
Komplenda	Repleti sacramento reparationis humanae, praesta, quaesumus, Domine, ut per ea, que nobis munere caelesti dignatus es praebere, intercedentibus sanctis tuis Cyrillo et Metudio, per haec eadem nobis tribuas inhaerere donis caelestibus.

Tabela 2 Omšový formulár z Misála sestry Anežky KNM, sign. XIII B 8 / Mass formulary from the Missal of sister Anežka KNM, shelfmark XIII B 8

Introit	Sacerdotes Dei* (g01280)
Kolekta	Piissime Deus, qui nos per beatos pontifices ac confessores tuos, nostrosque apostolos et patronos Cirillum ac Metudium ad credulitatem fidei Christianae vocare dignatus es, praesta, quaesumus, ut, qui eorum festivitate in praesenti gloriamur, eorum etiam gloriam aeternam consequamur.
Epištola	Plures facti sunt sacerdotes* (Heb 7,23–27)

²⁵ Čísla spevov pochádzajú z online databázy Cantus Index. <https://cantusindex.org/>. Symbol * označuje spev zapísaný len incipitom.

Graduále	Exultabunt sancti* (g00475)
Traktus	Qui seminant in* (g01314)
Evanjélium	Vos estis sal terrae* (Mt 5,13–16)
Ofertórium	Anima nostra sicut* (g00576)
Sekreta	Tribue nos, quaesumus, Domine, sacrificiis praesentibus adiuvari in memoria sanctorum tuorum, confessorum ac pontificum, nec non apostolorum et patronorum nostrorum Cirilli et Metudii, quam hodie facimus gloriosa.
Komúnio	Ego vos elegi* (g00225)
Komplenda	Pasti caelestibus sacramentis, imploramus clementiam tuam, Domine Deus, ut beatorum confessorum ac pontificum tuorum, nec non apostolorum ac patronorum nostrorum Cirilli ac Metudii meritis adiuvemur, quorum hodierna die festivitate gloriamur.

Tabela 3 Omšový formulár z Olomouckej rubriky ZAO-O, sign. CO 15 / Mass formulary from the Olomouc rubric ZAO-O, shelfmark CO 15

Introit	Sacerdotes ejus induant* (g02264)
Kolekta	Concede, quaesumus, omnipotens Deus, ut ad meliorem* (CorpO 739)
Epištola	Plures facti sunt* (Heb 7,23–27)
Graduále	Sacerdotes ejus* (g01339)
Traktus	Qui seminant in* (g01314)
Evanjélium	Sint lumbi vestri praecincti* (L 12,35–40)
Ofertórium	Laetamini* (g00116)
Sekreta	-
Komúnio	Ego vos elegi* (g00225)
Komplenda	-

Tabela 4 Olomoucký formulár z misála VKOL, sign. M III 6 / Mass formulary from the Missal VKOL, shelfmark M III 6

Introit a verš	Sacerdotes ejus induant salutari et sancti ejus exultatione exsultabunt. (g02264) Memento Domine David et omnis mansuetudinis ejus. (g02264a)
Kolekta	Piissime Deus, qui nos per beatos pontifices et confessores tuos, nostrosque apostolos et patronos Cirillum et Metudium ad credulitatem fidei Christianae vocare dignatus es, praesta, ut, qui eorum festivitatem in praesenti veneramur, eorum etiam gloriam aeternam consequi mereamur.
Epištola	Plures facti sunt sacerdotes* (Heb 7,23–27)
Graduále a verš	Sacerdotes ejus induant salutari et sancti ejus exultatione exsultabunt. (g01339) Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo. (g01339a)
Traktus	Qui seminant in lacrimis* (g01314)
Evanjelium	Sint lumbi vestri praecincti* (L 12,35–40)
Ofertórium	Laetamini in Domino et exsultate justi et gloriamini omnes recti corde. (g00116)
Sekreta	Tribue nos, quaesumus, Domine, sacrificiis praesentibus adiuvari in memoria sanctorum tuorum, confessorum atque pontificum, nec non apostolorum et patronorum nostrorum Cirilli et Metudii, quam hodie facimus gloriosam.
Komúnio	Ego vos elegi de mundo, ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat. (g00225)
Komplenda	Pasti caelestibus sacramentis, imploramus clementiam tuam, Domine Deus, ut beatorum confessorum atque pontificum tuorum, nec non apostolorum et patronorum nostrorum Cirilli et Metudii meritis adiuvemur, quorum hodierna die festivitate laetamur.

Mgr. Eduard Lazorík, Ph.D. et PhD.
Moravian Library
Kounicova 65a
601 87 Brno
Czech Republic
eduard.lazorik@mzk.cz
ORCID ID: 0000-0002-0204-917X